

Lausunto vesihuoltouudistuksen ohjelmasta**LAUSUNTOPYYNTÖ JA TAUSTAA**

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut 16.1.2020 hankkeen kansallisen vesihuoltouudistuksen toteuttamiseksi. Hankkeen tavoitteena on varmistaa kaikille vesihuoltolaitosten asiakkaille turvallinen ja toimintavarma vesihuolto.

Ohjelmaluonnoksessa, johon maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoa, on etsitty keinoja vesihuollon toimintavarmuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä toimialan uudistamiseksi.

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 8.2.2021 ensisijaisesti sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@mmm.fi tai kirjeitse osoitteeseen maa- ja metsätalousministeriö, PL 30, 00023 VALTIONEUVOSTO. Sähköiset lausunnot tulee toimittaa pdf-, Word- tai rtf -tallennusmuodossa.

Hankkeen tavoitteeksi on ohjelmaluonnoksessa kirjattu seuraavaa:

Kansallisella vesihuoltouudistuksella etsitään ratkaisuja Suomen vesihuollon uudistamiseen ja toimintaympäristön muutosten ennakointiin. Tavoitteena on varmistaa kaikille vesihuoltolaitosten asiakkaille turvallinen ja laadukas vesihuolto sekä edistää mm. uuden teknologian keinoin vesihuollon energia- ja resurssitehokkuutta.

Vesihuoltolainsäädännön uudistamiselle asetetaan yleisesti seuraavat tavoitteet:

- Lainsäädäntöä kehitetään käytännönläheisemmäksi. Lainsäädännöstä tulevien velvoitteiden täyttämisen tulee olla hyödyllistä vesihuoltotoiminnan ja vesihuollon asiakkaiden kannalta.
- Lainsäädäntöä kehitetään tarkoituksenmukaiseksi eri hallinnonalojen yhteistyönä.

Tavoitteena on, että maa- ja metsätalousministeriö asettaa vesihuoltolain tarkistamista valmistelevalle työryhmälle loppuvuodesta 2020. Tavoitteena on, että hallituksen esitys asiasta voidaan antaa vuonna 2022, jolloin se voisi toteuttaa osaltaan myös loppuvuodesta 2020 hyväksyttävän EU:n juomavesidirektiivin kansallisen implementoinnin tarpeita. Osa kokonaisuuksista, erityisesti mahdollinen valvontamalli vesihuoltolaitoksille ei ehtine samaan aikatauluun, vaan siitä tulnaisiin säätämään vasta vuosina 2023–2024.

LAUSUNTO

Toimeenpano-ohjelmaluonnoksessa on kirjattu kymmenen toimenpidettä, joihin seuraavassa esitetään Kuopion kaupungin alueellisen ympäristönsuojelun kommentteja:

a) Vesihuoltolainsäädännön uudistus vaiheittain

Vesihuoltolainsäädännön uudistamisessa on otettava kantaa myös jätevesiin ja jätevesiverkostoon, koska se on osa vesihuoltoa vesihuoltolaitosten toiminta-alueella ja vaikuttaa vesilaitosten taloudelliseen tilanteeseen. Lainsäädäntöä muun muassa liittymisvelvollisuuden osalta vesilaitoksen verkostoon on kehitettävä yksiselitteisempään ja ennakoitavampaan suuntaan. Ve-

sihuoltolaissa ei nykyisellään huomioida liittyjän henkilökohtaista tilannetta, vaan oikeuskäytännössä on esimerkkejä liittyjän kannalta täysin kohtuuttomista tilanteista. Koska myös ympäristöministeriö antaa ohjeita jätevesien käsittelystä ympäristölainsäädäntöön, on nämä lait; ympäristönsuojelulaki ja vesihuoltolaki jätevesien osalta sovitettava yhteen, ja sääntelyn on oltava mahdollisimman ennakoitavaa ja yksiselitteistä. Vesihuoltolain liittymisvapautuspäätösten käsittelyyn olisi syytä lisätä maksullisuusmahdollisuus.

b) Hyvän vesihuollon kriteeristön käyttöönotto

Vesihuollon yhtenäisen kriteeristöön asettaminen on tarpeen. Näin voidaan turvata kaikille samanlainen vesihuollon taso vesihuoltolaitoksesta riippumatta.

c) Vesihuoltolaitosten talouden ja toiminnan laadun valvonnan tehostaminen

Vesihuoltolaitosten talouden hyvä tila on edellytys toimivalle vesihuollolle. Korkealle nousevat kustannukset ovat este vesihuollon myönteiselle kehitykselle. Toiminnan on perustuttava vesihuoltolaitosten palvelujen todelliselle tarpeelle, joten toiminta-alueiden rajaus ja rakentamisai-kataulut on tehtävä järkeviksi ja kalliit ja vaikeasti liitettävät alueet on rajattava pois jo suunnitteluvaiheessa. Suunnittelulla on suuri vaikutus vesihuoltolaitosten järkevään ja taloudelliseen toimintaan. Asukkaiden tulisi olla yhdenvertaisessa asemassa riippumatta vesihuollon toiminta-alueesta. Tällä hetkellä vierekkäisillä vesihuoltolaitoksilla voi olla hyvin erisuuruiset liittymis- ja käyttömaksut. Vesihuoltolaitosten valvontavastuu on selkeytettävä lainsäädännössä.

d) Alueellisen yhteistyön kehittäminen

Yhteistyötä viranomaisten ja vesihuoltolaitosten kanssa on syytä tiivistää. Koska vesihuollon valvonta ja suunnittelu ovat kunnissa eri hallintojen alaisuudessa, tieto toimenpiteistä ei aina siirry tarvittaville tahoille.

e) Pitkäjänteinen investointisuunnittelu ja vesihuollon kehittäminen

Vesihuollon kehittäminen, järjestäminen ja valvonta ovat kunnan vastuulla, mutta eri hallinnonaloilla. Vesihuollon toteuttaminen on vesihuoltolaitoksen vastuulla.

f) Kohdennettua neuvontaa apua tarvitseville vesihuoltolaitoksille ja kunnille

Vesihuollon toimivuuden ja vesihuollon asiakkaiden kannalta olisi tärkeää tervehdyttää vesihuoltolaitosten toimintaa ja tunnistaa ne vesihuoltolaitokset, joilla ei ole toimintaedellytyksiä, ja vaikka maksut ovat korkeita, liittymisastetta nostetaan viranomaispäätöksillä. Vesihuoltolaitosten taloutta tulee valvoa tarkemmin, niin että epäkohtiin pystytään puuttumaan ajoissa. Vesihuoltolaitoksista tulee muodostaa taloudellisesti ja toiminnallisesti järkeitä kokonaisuuksia, joilla on toimintaedellytykset riittävällä laatu tasolla.

Vesihuoltolaitosten viestintä ja tiedottaminen asiakkaille vesihuollosta on tärkeää. Asiallisella viestinnällä voidaan lisätä myös vesihuoltolaitosten liittymisastetta. Viestintäkanavien luominen viranomaisten, valvojien ja vesilaitosten välille ja käyttöön vähentää mm. päätöksistä tehtyjä valituksia.

g) Pätevyysvaatimukset vesihuoltoalalle

Pätevyysvaatimuksissa tulee ottaa huomioon myös vaatimukset hoitaa jätevesiverkostoa ja siihen liittyviä teknisiä laitteita ja ohjelmia. Myös varautuminen jätevesijärjestelmien häiriötilanteisiin on huomioitava.

h) Vesihuollon urapolkujen kehittäminen.

Alalle kouluttautumista tulee edistää ja toiminta ja tietotaito myös pienemmissä vesihuoltolaitoksissa on turvattava. Hyvin toimiva ja taloudellisesti kunnossa oleva vesihuoltolaitos voi olla myös hyvä työpaikka.

i) Alueellisten vesiosaamis- ja kiertotalouskeskittymien yhteistyön edistäminen

Vesihuoltolaitokset voivat olla merkittävässä roolissa vesiosaamiseen ja kiertotalouteen suuntautuneissa hankkeissa.

j) Vesihuoltolaitosten digitalisaatiovalmiuksien ja tiedonhallinnan kehittäminen

Digitalisoituminen vaatii hyvien verkkoyhteyksien saamista myös harvaanasuilla alueilla. Digitalisaation mahdollisuuksia ei ole vielä kokonaisuudessaan hyödynnetty. Digitalisaatiokehitys tarjoaa mahdollisuuden laajaan yhteistyöverkoston eri toimijoiden kesken, mutta vaatii myös koulutusta.

Lisäksi todetaan:

Kuntien tulee omassa toiminnassaan ottaa huomioon myös vesihuollon valvontaan tarvittava resurssi. Useissa kunnissa valvontaa on tehty vain vähän tai ei lainkaan. Valvontaprosessi on vaativa ja vaatii myös perehtymistä hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön. Lainsäädännön epätarkkuus aiheuttaa vaikeuksia päätöksentekoon ja asukkaiden yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Vesihuoltolainsäädännön selkeyttäminen on tämänkin vuoksi tärkeää.

Kansallisen vesihuoltouudistus -hankkeen tavoitteista puuttuu olennainen osa vesihuolto: jätevesihuolto. Asiaa on sivuttu vain vähän hankkeen kiertotalousosiossa. Jos hankkeen tavoitteena on varmistaa kaikille vesihuoltolaitosten asiakkaille turvallinen ja toimintavarma vesihuolto, on myös jätevesihuolto merkittävä osa, joka korostuu myös vesilaitosten taloudenpidossa.

Ohjelmaehdotuksen loppuosassa on arvioitu toimintaympäristön muutoksia. Käsillä oleva pandemia on entisestään lisännyt toimintaympäristöjen muutoksia. EU:n juomavesidirektiivi käsittelee myös tätä aihekokonaisuutta. Talousveden laatuvaatimusten muutos on otettava huomioon vesihuoltolaitoksissa. Vesihuoltolaitoksilla ja viranomaisilla tulee olla kyky arvioida toimintaan liittyviä riskejä. Myös vedenkuluttajille on annettava enemmän ajantasaista tietoa toiminnasta ja verkoston veden laadusta. Kiertotalous- ja energiakysymykset ovat haaste myös vesihuoltolaitoksille. Myös veden saatavuuteen on kiinnitettävä huomiota. Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskeihin ja riskinarviointiin, jätevesi mukaan lukien, on varattava resursseja sekä kunnissa että vesihuoltolaitoksissa ja suunnittelussa. Jätevesilietteiden ja ravinteiden kierrätystä on myös kehitettävä tehostamalla ravinteiden hyödyntämistä. Jätelainsäädännön avulla voidaan kehittää myös jätteiden sivuvirtojen käyttöä.

Nyt käynnistynyt vesihuollon uudistamisohjelma sisältää paljon tehtäviä ja sen avulla voidaan hyvin puutua nykyisessä vesihuoltolainsäädännössä esiintyviin epäkohtiin. Uudistaminen edellyttää kaikkien osallisten aktiivista osallistumista työhön. Tämä lausuntokierros on hyvä alku yhteistyölle.

Tanja Ahonen
ympäristöjohtajaPirkko Nevalainen
ympäristötarkastaja

Asiakirja on allekirjoitettu koneellisesti Kuopion kaupungin asiantuntijajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Valmistelijat:

ympäristötarkastaja Leena Karppinen
ympäristötarkastaja Pirkko Nevalainen
ympäristötarkastaja Päivi Kauppinen

Jakelu

Maa- ja metsätalousministeriö

Tiedoksi

Ympäristö- ja rakennuslautakunta